

LAUSUNTO

Eduskunnan suurelle valiokunnalle
Eduskunnan lakivaliokunnalle

Puitepäättösehdotus lapsipornografian torjumisesta

Piraattipuolue katsoo tarpeelliseksi lausua näkemyksensä valtioneuvoston kirjelmästä Eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja puitepäätöksen 2004/68/YOS kumoamisesta (U 42/2009 vp).

Piraattipuolue kiinnittää huomiota siihen, että oikeusministeriössä on meneillään lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on täytäntöönpanna Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista hyväksikäyttöä ja seksuaalista väkivaltaa vastaan. Ehdotus ministerineuvoston puitepäätökseksi on enimmiltä osin samansisältöinen kuin Euroopan neuvoston yleissopimus, joskin sitä tiukempi.

Verkkosensuurin laajentaminen

Puitepäätöksen 18. artiklassa määrättäisiin, että kaikkien EU-maiden on otettava käyttöön väitetyksi lapsipornografiaa sisältävien sivustojen sensurointijärjestelmä. Suomessa tällainen järjestelmä otettiin käyttöön lailla lapsipornografian levittämisen estotoimista.

Puitepäätöksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset Suomen lapsipornosensuuriin

Puitepäättösehdotus edellyttää, että lapsipornografiaa sensuroitaessa "samalla toteutetaan riittävät suojatoimet erityisesti sen varmistamiseksi, että pääsyn esto on rajattu ehdottomaan välttämättömään, että käyttäjille ilmoitetaan eston syistä ja että sisällöntuottajille ilmoitetaan mahdollisuudesta valittaa toimenpiteestä". Suomen nykyinen sensuurilaki ei täytä kaikkia näitä edellytyksiä.

Jotta esto olisi rajattu "ehdottoman välttämättömään", olisi otettava käyttöön URL-suodatus, jossa suodatettaisiin yksittäisiä sivuja, ei kokonaisia sivustoja. Tämä taas on teleyritysten kannalta kallis ja hankala tapa. Sensuurilistalle joutumisesta ei ainakaan Helsingin hallinto-oikeuden mukaan ole mahdollista valittaa lainkaan, eikä sensuroitujen sivustojen ylläpitäjille millään tavalla pyritä ilmoittamaan heidän sivustonsa listalle joutumisesta, saati mahdollisuudesta valittaa siitä. Mikäli puitepäätös hyväksytään, se edellyttää oikeusturvan parantamista Suomen sensuurijärjestelmän kohdalla. Olisi luotava selkeä valitusmenettely estolistalle joutumisesta.

Suomen lapsipornosensuurin ongelmat

Laissa lapsipornografian levittämisen estotoimista on neljä keskeistä ongelmaa:

- a) estotoimet eivät kohdistu lapsipornografian levittämiseen
- b) estotoimet kohdistuvat pääosin muuhun aineistoon kuin lapsipornografiaan
- c) estotoimet eivät estä pääsyä estotoimien kohteena oleville sivustoille
- d) lain perustuslainmukaisuus on kyseenalainen.

Lain otsikko ei vastaa lain tarkoitusta ja sisältöä. Otsikon mukaan kysymys on lapsipornografian levittämisen estotoimista, vaikka kysymyksessä on tahattoman sivuille joutumisen estäminen eli käytännössä katselun estäminen.

- Keskusrikospoliisin lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle

Estolakia on mielellään mainostettu lapsipornografian levittämiseen puuttuvana lakina. Näin ei kuitenkaan ole. Lapsipornografiaa sisältävä verkkosivu pysyy verkossa, vaikka se lisättäisiinkin estolistalle. Laittoman materiaalin levittäminen siis jatkuu, vaikka suomalaiset eivät (mukamas) pääsisikään siihen käsiksi.

Estomenettelyllä sellaisenaan ei ole vaikutusta lapsipornon rikolliseen levittämiseen internetissä, koska levittäminen ei tapahdu avoimesti, vaan sellaisilla suljetuilla liikennekäytännöillä, joiden estäminen ei ole teknisesti mahdollista kaiken yksityisen viestinnän luottamuksellisuutta loukkaamatta ja kieltämättä viestinnän suojaamista salakirjoituksella.

Lapsipornoa levitetään internetissä pääosin nk. uutisryhmissä ja suljetuissa vertaisverkoissa, ei www-sivuilla. Näinollen mikään lapsipornografian leviämistä www-sivustoja sensuroimalla estävä laki ei voi olla lainkaan tehokas. Kuka tahansa KRP:n mustalla listalla olevilla verkkosivustoilla vierailut voi todeta, että sivustoilla on enimmäkseen selvästi laillista materiaalia. Varsinaista lapsipornoa sivustoilta on suorastaan vaikea löytää.

Sivustojen sisältö voi muuttua nopeastikin. KRP:n mukaan jokaisella sensuroidulla sivustolla on ollut lapsipornoa sillä hetkellä kun ne on lisätty estolistalle. Osalla sivustoista ei sitä enää ole. Suuri määrä sivuja onkin poistettu estolistalta. Lista on kuitenkin päivittynyt hitaasti ja osa sivustoista on ollut listalla väärin perustein kuukausia. KRP ei ole onnistunut asianmukaisesti löytämään lapsipornosivustoja, analysoimaan niiden sisältöjä tai päivittämään listaa riittävän usein. On selvää, ettei KRP:llä ole motivaatiota hoitaa sensuurilistan ylläpitoa kunnolla, vaan se toimeenpanee lakia vastentahtoisesti.

Tekninen todellisuus on se, että lapsipornografiaa sisältäville sivuille pääsee estosta huolimatta, kuten esityksessäkin on todettu.

Estolistan kierto onnistuu vaikkapa selaamalla sivustoa Googlen välimuistista tai käyttämällä sensuurin kiertoon suunniteltua Estetty.fi-palvelua. Sofistikoituneempikin kiertokeino, välityspalvelinasetusten muuttaminen, onnistuu ohjeiden avulla keltä tahansa. Kiinan valtiollisen nettisensuurin kiertämiseen soveltuvat keinot sopivat myös Suomen valtiollisen nettisensuurin kiertämiseen. Teleyritykset ovat myös selkeästi ymmärtäneet estomenettelyn tarpeettomuuden, sillä useat niistä ovat siirtyneet vapaaehtoiseen sensuuriin, jolloin asiakas voi itse valita, haluaako pitää estolistaa päällä vai ei.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan laki ei valitettavasti tuo poliisille mitään uutta merkittävää työkalua rikostorjuntaan.

Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan näkemyksen mukaan lapsipornon sensuurilaki on perustuslain vastainen. Laki ei käynyt lausunnolla perustuslakivaliokunnassa. Valiokunnan puheenjohtaja Kimmo Sasi on jälkepäin julkisuudessa myöntänyt, että lain perustuslainmukaisuus olisi pitänyt arvioida.

Lausuntopyynnön pohjana oleva ehdotus on ilmeisellä tavalla perustuslainvastainen.

Ehdotuksen mukaisella lailla säädettäisiin salainen ennakkosensuurijärjestelmä, joka perustuisi ehdotuksen mukaan internet-operaattorien vapaaehtoiseen toimintaan, mutta jonka tarkoituksena olisi viranomaistoimin estää poliisiviranomaisen lainvastaiseksi epäilemän viestin vastaanottaminen.

- Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle

Puitepääatökestä on poistettava 18. artikla

Suomen kokemuksista voidaan todeta, että lapsipornosensuuri on kauttaaltaan epäonnistunut ja ollut sananvapauden kannalta haitallinen, sillä se on johtanut sensuurikriittisen sivuston (Lapsiporno.info) lisäämiseen mustalle listalle. Tällaiset sensuurilait ovat vain ongelmien lakaisemista maton alle. Ne ovat vaarallisia ennakkotapauksia, joiden perusteella sensuuria on jo haluttu laajentaa muihinkin aloihin, kuten uhkapelisivustoihin ja tekijänoikeuksia rikkovaan tiedostonjakamiseen. Edellä a–c-kohdissa tarkoitettujen ongelmien pitäisi johtaa jokaiseen lapsipornografian sensuurijärjestelmään.

Lapsipornosensuuriin liittyvistä ongelmista on käyty Suomessa yhteiskunnallista keskustelua. On tärkeää, että keskustelua voidaan jatkaa kansallisella tasolla. Kunkin EU:n jäsenmaan tulee voida itse harkita, ottaako se nettisensuurin käyttöön vai ei, tai luopua siitä halutessaan. Suomen kannan tulisi olla, että puitepääatösehdoituksesta poistetaan 18. artikla.

"Simuloidun" lapsipornografian kriminalisointi

Vuonna 1997 käsiteltäessä lakiehdotusta lapsipornografiaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi, todettiin hallituksen esityksessä seuraavaa (HE 6/1997 vp):

Rangaistussäännöksen tarkoituksena on suojata lasta sukupuolisiveellisyttä loukkaavilta teoilta. Tämän vuoksi ei ole tarpeellista yleisesti ottaa rangaistussäännöksen piiriin maalaamalla, piirtämällä tai muulla vastaavalla tavalla valmistettuja kuvia. Tällä tavoin valmistunut kuva kuuluu säännöksen alaan vain, jos lasta on käytetty kuvan mallina valokuvan ottamiseen rinnastettavalla tavalla ja lopputuloksesta selvästi ilmenee sen esittävän lasta sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti.

Ei ole esitetty mitään perustetta sille, miksi tilannetta pitäisi arvioida nyt toisin ei-todellisuuspohjaisen lapsipornografian osalta. Tutkimuksissa ei ole havaittu yhteyttä tietokoneella tehdyn fiktiivisen lapsipornografian ja todellisen lasten seksuaalisen hyväksikäytön välillä, eli että fiktiivistä aineistoa kuluttavat syylistyisivät sen vuoksi helpommin myös todelliseen hyväksikäyttöön. [1] "Simuloidun" kuvamateriaalin tuottamisessa ei vahingoiteta ketään, joten sen kriminalisointi perustuisi yksinomaan moraalisiin tuntemuksiin. Pelkkiin moraalisiin tuntemuksiin perustuvat rajoitukset ovat perusoikeusmyönteisestä näkökulmasta ongelmallisia. Tällaisiin rajoituksiin ei pitäisi ryhtyä.

[1] Akdeniz, Yaman. *Internet Child Pornography and the Law: National and International Responses*. Ashgate, 2008. s. 103.

Pasi Palmulehto
Puheenjohtaja
Piraattipuolue r.p.

Ahto Apajalahti
Sihteeri
Piraattipuolue r.p.